

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 271/06-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. marca 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť R. Ž., V., zastúpeného advokátom JUDr. Ing. K. K., Š., vo veci porušenia základného práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. mája 2005 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005 uznesením z 24. mája 2005 p o r u š i l základné právo R. Ž. na osobnú slobodu zaručené v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na osobnú slobodu zaručené v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. R. Ž. priznáva úhradu trov právneho zastúpenia v sume 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún), ktoré mu je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Ing. K. K., Š., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Sťažnosti R. Ž. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 271/06 z 24. augusta 2006 v spojení s opravným uznesením sp. zn. III. ÚS 271/06 z 22. novembra 2006 bola prijatá podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť R. Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 24. mája 2005 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ bol 24. júna 2003 zadržaný a obvinený z trestného činu lúpeže v štádiu prípravy. Uznesením Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 T 104/03 z 27. júna 2003 bol vzatý do väzby z dôvodov podľa § 67 ods. 1 písm. a), b) a c) a ods. 2 v tom čase platného a účinného zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom – Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“).

Následnými uzneseniami okresného súdu sp. zn. 5 T 104/03 z 11. decembra 2003, 13. mája 2004, 21. septembra 2004 a 18. novembra 2004 bola väzba na návrh prokurátora

ďalej predĺžovaná, pričom posledným uznesením bola predĺžená do 24. januára 2005. Po skončení prípravného konania 21. januára 2005 podal krajský prokurátor v Žiline (ďalej len „krajský prokurátor“) proti sťažovateľovi obžalobu Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“). Tým skončilo prípravné konanie a väzba podľa rozhodnutia o poslednom predĺžení väzby z prípravného konania mala trvať do 24. januára 2005. Napriek tomu sťažovateľ nebol z väzby prepustený, a preto podal žiadosť o prepustenie z väzby krajskému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 1/05 (trestná vec sťažovateľa vedená krajským súdom po podaní obžaloby). V žiadosti poukázal na skutočnosť, že absentuje súdne rozhodnutie o ďalšom trvaní väzby v konaní pred súdom, a preto je jeho väzba podľa jeho vyjadrenia od 21. januára 2005 nezákonná. Je to tak preto, že senát krajského súdu nerozhodol o ďalšom trvaní väzby právne relevantným spôsobom. Bol toho názoru, že ďalšie trvanie väzby za takýchto okolností je protizákonné.

Sudcovia senátu krajského súdu v tejto trestnej veci oznámili svoju zaujatosť, na základe čoho bol najvyššiemu súdu predložený návrh na rozhodnutie o vylúčení sudcov príslušného senátu z konania a rozhodovania vo veci. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndt 3/05 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení sudcov príslušného senátu krajského súdu z ďalšieho konania vo veci a spis sp. zn. 4 T 1/05 bol 4. apríla 2005 vrátený krajskému súdu a pridelený novému senátu. Uznesením nového senátu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 bol sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu. Na základe sťažnosti krajského prokurátora, ktorá bola podaná v zákonnej lehote, ale bez odôvodnenia, ktoré bolo podľa sťažovateľa doplnené až po uplynutí zákonnej lehoty, najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 zrušil uznesenie krajského súdu a žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol.

Podľa sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 boli porušené označené články ústavy a dohovoru.

V tomto smere poukazuje sťažovateľ na nálezy ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 11/01, sp. zn. II. ÚS 55/98 a sp. zn. I. ÚS 6/02. Námietku nedôsledného preskúmania dôvodnosti ďalšieho trvania väzby sťažovateľ nijako bližšie neodôvodnil.

Zo žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby vyplýva, že väzba bola predĺžená do 24. januára 2005, aby bolo možné ukončiť prípravné konanie, čo sa aj stalo ešte pred uplynutím tejto lehoty, a preto podľa neho už neexistuje dôvod na ďalšie trvanie väzby.

Podľa názoru krajského súdu, ako ho uviedol v odôvodnení uznesenia sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005, vzhľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a ústavného súdu nemôže byť dôvodom držania vo väzbe iba skutočnosť, že bola podaná obžaloba bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená. Preto bolo potrebné prisvedčiť argumentácii sťažovateľa o nezákonnosti jeho držania vo väzbe od 24. januára 2005. Absencia rozhodnutia súdu o väzbe v čase od podania obžaloby 21. januára 2005 do uplynutia väzobnej lehoty podľa posledného predĺženia 24. januára 2005 znamená, že obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa po 24. januári 2005 bez rozhodnutia súdu o väzbe (o predĺžení väzby, resp. o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby, prípadne o ďalšom trvaní väzby) bolo, vychádzajúc z nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 6/02-34 zo 4. decembra 2002, v rozpore s čl. 17 ods. 5 ústavy. Krajský súd dospel ďalej k záveru, že prokurátor je povinný podať návrh na predĺženie väzby spôsobom uvedeným v ustanovení § 71 ods. 4 Trestného poriadku aj vtedy, ak v dobe kratšej ako 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku podá obžalobu. Ak prokurátor takýto návrh nepodá, môže väzba pokračovať len vtedy, ak súd v čase po podaní obžaloby a pred uplynutím väzobnej lehoty preskúma existenciu dôvodov väzby a rozhodne o jej ďalšom trvaní. V predmetnej veci však k tomu nedošlo a absenciu rozhodnutia súdu o väzbe nemôžu „zhojiť“ ani rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 2 Tpo 39/05 z 23. februára 2005 a sp. zn. 2 Tpo 27/05 z 23. februára 2005, pretože boli vydané až po uplynutí predĺženej väzobnej lehoty.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 vyplýva, že najvyšší súd zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 a že zamietol žiadosti sťažovateľa, ako aj ďalších obžalovaných o prepustenie z väzby.

Najvyšší súd v odôvodnení uznesenia sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 po konštatovaní predchádzajúcich rozhodnutí o väzbe uvádza, že táto bola naposledy u sťažovateľa predĺžená do 24. januára 2005. Ešte pred uplynutím tejto lehoty 21. januára 2005 bola podaná obžaloba. Keďže trestná vec bola pridelená do senátu, v ktorom boli činní sudcovia zúčastňujúci sa v prípravnom konaní rozhodovania o opravných prostriedkoch podaných proti rozhodnutiam o väzbe, považovali sa títo sudcovia za vylúčených v zmysle § 30 ods. 3 Trestného poriadku. Predseda senátu 25. januára 2005 vypracoval návrh na rozhodnutie o vylúčení týchto sudcov a vec predložil najvyššiemu súdu na rozhodnutie. Spis bol doručený najvyššiemu súdu 27. januára 2005 a jeho uznesením sp. zn. 1 Ndt 3/05 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení dotknutých sudcov z vykonávania úkonov trestného konania v predmetnej trestnej veci. Uznesenie spolu so spisom bolo krajskému súdu vrátené 4. apríla 2005. Po jeho vrátení bola vec pridelená inému senátu, ktorý už 11. apríla 2005 zabezpečil doručenie rozhodnutia najvyššieho súdu procesným stranám a podaním z 15. apríla 2005 predseda senátu požiadal predsedu krajského súdu o pridelenie chýbajúceho člena senátu, k čomu došlo 19. apríla 2005. Dňa 20. apríla 2005 sa konalo neverejné zasadnutie, na ktorom bol sťažovateľ prepustený z väzby. Z právneho názoru krajského súdu vyplýva, že vôbec neskúmal, či pre ponechanie sťažovateľa vo väzbe existujú dôvody predpokladané v ustanovení § 67 Trestného poriadku. Vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu krajský súd nemohol rozhodnúť o žiadosti sťažovateľa skôr. Aj z tohto dôvodu sa najvyšší súd nestotožnil so záverom krajského súdu, že nemohol posudzovať existenciu dôvodov väzby u sťažovateľa, pretože o jeho väzbe sa nerozhodlo (predĺžením lehoty väzby, rozhodnutím o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby alebo z vlastného podnetu) do 24. januára 2005, dokedy bola lehota trvania väzby sťažovateľa naposledy predĺžená. Nemožno totiž prehliadnúť, že k predĺženiu lehoty väzby sťažovateľa do uvedeného dňa došlo pre prípravné konanie, pričom zo zmyslu ustanovenia § 71 ods. 1 tretej vety Trestného poriadku je zrejmé, že lehoty tam uvedené, v ktorých možno na návrh prokurátora rozhodnúť o predĺžení väzby, sa vzťahujú len na prípravné konanie. Zmyslom tejto úpravy je zabezpečiť súdnu kontrolu nad urýchleným vybavením väzobných vecí v prípravnom konaní tak, aby lehota trvania väzby v dĺžke dvoch rokov, ktorou je limitovaný aj súd (okrem výnimočného predĺženia tejto lehoty najvyšším súdom), nebola v celom rozsahu vyčerpaná už v štádiu prípravného konania. Ak bola v predĺženej lehote

trvania väzby podaná obžaloba, s výnimkou prípadu predpokladaného v § 71 ods. 5 Trestného poriadku, pokračuje súd v konaní bez toho, aby bolo potrebné podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby a rozhodovať o takom návrhu. V prípade ukončenia prípravného konania podaním obžaloby v lehotách predpokladaných v ustanovení § 71 ods. 1 Trestného poriadku (t. j. najviac do dvoch rokov trvania väzby) zákon predpokladá povinnosť podať súčasne s obžalobou návrh na ďalšie predĺženie väzby iba v prípade, že sa obžaloba podáva v dobe kratšej ako 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty (§ 71 ods. 5 Trestného poriadku). Na podanie takéhoto návrhu je príslušný generálny prokurátor Slovenskej republiky. Základným predpokladom pre rozhodovanie o predĺžení lehoty trvania väzby je teda podanie návrhu oprávnenou osobou. Predseda senátu procesného súdu, na ktorom bola podaná obžaloba, môže návrh na predĺženie lehoty trvania väzby podať iba v zákonom predpokladanom prípade, t. j. podľa § 71 ods. 3 Trestného poriadku a spôsobom predpokladaným v § 71 ods. 4 Trestného poriadku (najneskôr 10 dní pred uplynutím lehoty podľa § 71 ods. 2 Trestného poriadku). Neexistuje však zákonná úprava, ktorá by mu umožňovala podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby mimo uvedeného režimu a inak než najmenej 10 dní pred uplynutím príslušnej lehoty. Na druhej strane z ustanovení Trestného poriadku (§ 71) nemožno vyvodiť povinnosť, ale ani oprávnenie prokurátora podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby v prípade, že podáva obžalobu v medziach súdom predĺženej väzobnej lehoty a skôr než 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty. Pri akceptovaní názoru krajského súdu, že väzba sťažovateľa je nezákonná pre absenciu rozhodnutia o ďalšom predĺžení jeho väzby, by so zreteľom na skôr uvedené vyplývalo, že v posudzovanej veci vzhľadom na reálne existujúce časové súvislosti väzobných lehôt a podania obžaloby (obžaloba podaná 21. januára 2005, t. j. 3 dni pred uplynutím súdom predĺženej lehoty väzby sťažovateľa v prípravnom konaní, avšak podstatne viac než 10 dní pred uplynutím dvojročnej lehoty trvania jeho väzby, ktorá uplynula u sťažovateľa 24. júna 2005) by nebol nikto oprávnený na podanie návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby a v dôsledku toho by pri nečinnosti sťažovateľa, t. j. ak by tento nepodal žiadosť o prepustenie z väzby, musel byť prepustený z väzby, hoci ešte neuplynula zákonom predpokladaná dvojročná lehota trvania jeho väzby. Z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002 (na ktorý sa krajský súd odvolal) vyplýva záver, že z pohľadu ústavných záruk osobnej

slobody, resp. jej záruk podľa dohovoru, dôvodom na obmedzenie osobnej slobody držaním vo väzbe nemôže byť len skutočnosť, že bola podaná obžaloba bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne rozhodlo konajúcim súdom, čo neznamená, že o väzbe sťažovateľa sa v posudzovanom prípade nemohlo konať inak, než rozhodovaním o predĺžení lehoty trvania jeho väzby predpokladajúcim návrh oprávnenej osoby. Ústavný súd v uvedenom náleze totiž konštatoval, že rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení lehoty trvania väzby má tiež rozhodnutie súdu o ďalšom trvaní väzby v súvislosti s predbežným prejednaním obžaloby podľa § 192 Trestného poriadku, rozhodnutie o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku, resp. rozhodnutie o trvaní dôvodov väzby z úradnej povinnosti podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku. Z uvedeného je zrejmé, že krajský súd ihneď po tom, ako sa vyriešila otázka zákonného zloženia senátu (t. j. po rozhodnutí najvyššieho súdu o vylúčení sudcov a po doplnení senátu krajského súdu opatrením predsedu krajského súdu), mal a mohol zákonom predpísaným spôsobom na základe žiadosti sťažovateľa, resp. postupom podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku skúmať, či naďalej trvajú dôvody väzby, pre ktoré bola osobná sloboda sťažovateľa väzbou obmedzená, pretože aj také rozhodnutie (vecné preskúmanie dôvodov väzby) má v štádiu súdneho konania až do uplynutia lehoty predpokladanej v § 71 ods. 2 Trestného poriadku rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby. V ustanovení § 72 ods. 1 Trestného poriadku zakotvená povinnosť všetkých orgánov činných v trestnom konaní vrátane súdu skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú, je jednou zo záruk uplatnenia procesného inštitútu väzby iba v skutočne odôvodnených prípadoch pri splnení zákonných dôvodov. Okrem už uvedenej povinnosti a práva obvineného žiadať o preskúmanie dôvodnosti väzby v zmysle § 72 ods. 2 Trestného poriadku je právna istota obvineného, že jeho osobná sloboda nebude obmedzovaná bezdôvodne a nezákonne, zaistená aj tým, že o jeho väzbe rozhoduje výlučne súd, a to od rozhodnutia o vzatí do väzby cez rozhodovanie o predĺžení väzby, resp. o žiadostiach o prepustenie z väzby, pričom pokiaľ ide o dĺžku trvania väzby po podaní obžaloby je mu zrejmé, že jeho väzba bez rozhodnutia najvyššieho súdu o predĺžení väzby nemôže trvať dlhšie než dva roky. So zreteľom na uvedené sa najvyšší súd nestotožnil nielen so záverom krajského súdu o tom, že sa nemohol vecne zaoberať existenciou dôvodov väzby sťažovateľa pre absenciu rozhodnutia o predĺžení jeho väzby po 24. januári 2005, ale ani s jeho názorom, že sa tak

stalo v dôsledku pochybenia krajského prokurátora, ktorý mal podľa krajského súdu podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby, pretože podal obžalobu v lehote kratšej než 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku.

Najvyšší súd preto uznesenie krajského súdu zrušil a sám ďalej skúmal, či sú dané dôvody na ponechanie sťažovateľa vo väzbe, pričom zistil, že u neho v nezmenenom rozsahu trvajú dôvody, pre ktoré bol do väzby vzatý už v prípravnom konaní. Na základe dôkazov, ktoré tvoria súčasť spisu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05, naďalej trvá dôvodné podozrenie, že sa sťažovateľ dopustil trestného činu, pre ktorý bola naňho podaná obžaloba. Nasvedčujú tomu viaceré dôkazy, najmä výpovede svedkov, ako aj listinné dôkazy (napr. obsah záznamov o odposluchoch telefonických hovorov). Z obsahu dôkazov vyplývajúce zistenia opodstatňujú obavu, že by sťažovateľ vykonal trestný čin, ktorý pripravoval, čo je dôvodom väzby podľa § 67 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Nasvedčuje tomu už aj samotný charakter stíhaného činu, ako aj z výpovedí svedkov vyplývajúce zistenie, že s ďalšími osobami mal spoločne pripravovať celý rad násilných činov, ktoré boli prekazené iba v dôsledku prezradenia zámerov a následného zaistenia.

Sťažovateľ žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005. Ďalej požaduje zrušenie uznesenia a vrátenie veci na ďalšie konanie, ako aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 1 000 000 Sk a náhrady trov právneho zastúpenia.

Na základe žiadosti ústavného súdu predseda najvyššieho súdu JUDr. M. K. listom č. k. KP 8/06-52 z 21. decembra 2006 oznámil, že netrvá na ústnom prerokovaní prijatej sťažnosti a k predmetu ústavnej sťažnosti uviedol: *„Všetky relevantné skutočnosti majúce vzťah k dôvodom sťažnosti obvineného vyplývajú z obsahu uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. mája 2005, sp. zn. 2 To 44/2005.*

Napriek tomu poukazujeme na to, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v predmetnej veci rozhodoval meritórne v intenciách nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 6/02. Vo vzťahu k aplikácii § 71 ods. 1 Tr. por., resp. k vysvetleniu režimu ustanovenia

§ 71 ods. 5 Tr. por. účinného do 1. januára 2006, v ktorom rozhodoval, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky obsahuje relevantné odôvodnenie na str. 7.

Pokiaľ ide o konkrétne skutočnosti odôvodňujúce dôvody väzby obvineného R. Ž. v zmysle § 67 ods. 1 písm. a), c) Tr. por., účinného od 1. januára 2006, uvedené uznesenie ich vyčerpávajúcim spôsobom uvádza na str. 10 až 12. “

Sťažovateľ možnosť vyjadriť sa k stanovisku predsedu najvyššieho súdu, ktoré mu ústavný súd zaslal v prílohe jeho výzvy z 5. februára 2007, nevyužil.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak sťažovateľ podaním zo 29. septembra 2006, ako aj najvyšší súd vo vyjadrení z 12. decembra 2006 vyslovili súhlas s tým, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení účastníkov konania nachádzajúcich sa v jeho spise.

Sťažnosť v tejto veci, v ktorej bol sudcom spravodajcom Ján Mazák, pôvodne prijal 24. augusta 2006 na ďalšie konanie III. senát ústavného súdu. V zmysle dodatku č. 2 k Rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2006 boli neskončené veci, v ktorých bol sudcom spravodajcom Ján Mazák, s účinnosťou od 5. októbra 2006 pridelené sudcovi spravodajcovi Jánovi Lubymu, ktorý sa v súlade s rozvrhom práce na rok 2007 stal členom IV. senátu, a veci, v ktorých je sudcom spravodajcom Ján Luby, prerokúva IV. senát ústavného súdu. Z tohto dôvodu túto vec prerokoval a vo veci samej rozhodol IV. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (...) Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom...

V súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu v zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 dohovoru nemôže byť dôvodom držania vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená (I. ÚS 6/02, I. ÚS 217/05).

Samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca pre splnenie kritéria „zákonnosti“ väzby v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61).

Podľa názoru sťažovateľa samotné podanie obžaloby pred uplynutím poslednej lehoty na predĺženie väzby nepostačuje na to, aby zostal vo väzbe aj po uplynutí tejto lehoty bez toho, aby ďalšie trvanie väzby ešte pred uplynutím lehoty potvrdil svojím rozhodnutím súd konajúci vo veci samej. Opiera sa pritom o nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02.

Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že najvyšší súd síce tiež zastáva názor, podľa ktorého samotné podanie obžaloby pred uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby na ďalšie zotrvanie vo väzbe po uplynutí tejto lehoty nepostačuje, ale argumentujúc aj nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002 zdôrazňuje, že rovnaké právne účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby má aj rozhodnutie o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku, resp. rozhodnutie o trvaní dôvodov väzby z úradnej povinnosti podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku.

Na tomto základe najvyšší súd zdôraznil, že krajský súd ihneď po tom, ako sa vyriešila otázka zákonného zloženia senátu, „...mal a mohol zákonom predpísaným spôsobom na základe žiadostí obvinených, resp. postupom podľa § 72 ods. 1 Tr. por. skúmať, či naďalej trvajú dôvody väzby, pre ktoré bola aktuálne osobná sloboda obvinených väzbou obmedzená, pretože aj také rozhodnutie (vecné preskúmanie dôvodov väzby) má v štádiu súdneho konania až do uplynutia lehoty predpokladanej v § 71 ods. 2 Tr. por. rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby“. So zreteľom na uvedené najvyšší súd skúmal v napadnutom konaní, či u sťažovateľa a ďalších obvinených trvajú dôvody väzby, a keďže zistil, že trvajú v nezmenenom rozsahu, zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 o prepustení obvinených z väzby a zároveň tiež zamietol žiadosti obvinených o prepustenie z väzby.

Najvyšší súd vydal napadnuté uznesenie 24. mája 2005, t. j. štyri mesiace po uplynutí termínu posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní.

Vychádzajúc z uvedeného považoval ústavný súd za nevyhnutné zodpovedať otázku, či z hľadiska ochrany základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru možno pripustiť stav, aby súd konajúci vo veci samej po podaní obžaloby, ku ktorej dôjde krátko pred uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní, nerozhodol o ďalšom trvaní väzby do termínu jej posledného predĺženia, ale až neskôr.

Vychádzajúc z právneho stavu, ktorý bol platný a účinný v relevantnom čase (§ 71 a § 72 Trestného poriadku), možno konštatovať, že v prípadoch, v ktorých celkové trvanie väzby ešte neprekročilo dva roky a už bola podaná obžaloba, zákon výslovne nevyžadoval, aby súd konajúci vo veci samej po podaní obžaloby rozhodol o trvaní väzby. Z toho vychádzala aj predchádzajúca súdna prax, podľa ktorej všeobecný súd v týchto prípadoch rozhodoval o väzbe iba vtedy, ak bol toho názoru, že situácia sa zmenila (napr. čo sa týka rozsahu dôvodov väzby, prípadne ak dospel k záveru o potrebe prepustiť obžalovaného z väzby). Len ustanovenie § 192 Trestného poriadku prikazovalo všeobecnému súdu rozhodnúť o väzbe, v prípade ak dôjde k predbežnému prejednaniu obžaloby.

Podľa názoru ústavného súdu opierajúceho sa aj o judikatúru ESLP vyjadreného už v konaniach vedených pod sp. zn. I. ÚS 6/02, sp. zn. I. ÚS 204/05, či sp. zn. I. ÚS 217/05, takáto prax nie je v súlade s čl. 17 ods. 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru. Z týchto ustanovení treba totiž vyvodiť, že ak má byť väzba zákonná, musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu. Preto aj v danom prípade vždy musí existovať uznesenie všeobecného súdu. Pretože ide o vec, ktorá je už po podaní obžaloby v štádiu konania vo veci samej, musí ísť o uznesenie súdu konajúceho vo veci samej.

V danom prípade najvyšší súd dospel k záveru, že z objektívnych príčin nebolo možné v čase od 21. januára 2005 (keď bola podaná obžaloba) do 24. januára 2005 (keď uplynula lehota posledného predĺženia väzby súdom ešte v prípravnom konaní) vydať potrebné uznesenie o ponechaní či neponechaní sťažovateľa vo väzbe po 24. januári 2005. Bolo to tak preto, že senát krajského súdu, ktorému bola vec pridelená, nebol správne obsadený a boli v ňom vylúčení sudcovia. Trvalo niekoľko mesiacov, kým prebehla príslušná procedúra vylúčenia týchto sudcov a ich nahradenia inými sudcami. K rozhodovaniu o väzbe bolo možné prikrčiť až potom. Rovnakého názoru bol aj krajský súd. Oba všeobecné súdy zaujali vo vzťahu k právnym dôsledkom tejto skutočnosti odlišné stanovisko. Podľa názoru krajského súdu premeškanie lehoty končiacej 24. januára 2005 vyvolalo nutnosť prepustenia sťažovateľa na slobodu pre neexistenciu potrebného uznesenia, zatiaľ čo najvyšší súd dospel k záveru, že v takomto prípade postačuje aj

uznesenie o ponechaní vo väzbe vydané neskôr, teda po 24. januári 2005, pokiaľ bolo vydané ihneď po tom, ako bol konajúci senát zložený zákonu zodpovedajúcim spôsobom.

Podľa názoru ústavného súdu je stanovisko krajského súdu správne, pretože dôsledne rešpektuje ústavnú požiadavku, aby sa väzba vždy opierala o rozhodnutie súdu. Ak takéto rozhodnutie nie je vydané včas, potom sa väzba stáva protiprávnou s následkami porušenia práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 5 ústavy a v čl. 5 ods. 1 dohovoru. Z ústavného hľadiska je neudržateľné, aby sa o dôvodnosti ďalšieho trvania väzby nerozhodlo niekoľko mesiacov z dôvodu nesprávneho zloženia príslušného senátu, a to dokonca s priamymi následkami pre osobu zbavenú osobnej slobody.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na § 30 ods. 4 druhú vetu Trestného poriadku, podľa ktorého úkon, ktorý vykonala vylúčená osoba, nemôže byť podkladom na rozhodnutie v trestnom konaní s výnimkou neodkladného alebo neopakovateľného úkonu. Z toho vyplýva, že aj vylúčená osoba je oprávnená, ba dokonca povinná urobiť neodkladný, resp. neopakovateľný úkon. Nie je úlohou ústavného súdu interpretovať toto ustanovenie Trestného poriadku, pretože výklad zákonov v zásade prináleží všeobecným súdom. Pokiaľ sú však všeobecné súdy toho názoru, že toto ustanovenie nemožno v danom prípade použiť, potom je nevyhnutné prispôbiť rozvrh práce súdu tak, aby v ňom existovali mechanizmy umožňujúce okamžitú nápravu. Z ústavného hľadiska však nie je akceptovateľné, aby následky prípadného nesprávneho zloženia senátu išli na úkor základného práva na osobnú slobodu. Týmto spôsobom sa dá vytvoriť aj rovnováha medzi požiadavkami vyplývajúcimi zo základného práva na osobnú slobodu a zo základného práva na nezaujatý a nestranný súd (I. ÚS 2/05 a I. ÚS 217/05).

Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu upravené v čl. 17 ods. 5 ústavy a právo na osobnú slobodu podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľ žiadal aj zrušenie uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 a vrátenie veci na ďalšie konanie najvyššiemu súdu. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v inom konaní začatom na návrh iného obžalovaného v predmetnom trestnom konaní ako sťažovateľa predmetné uznesenie najvyššieho súdu už zrušil (nález č. k. I. ÚS 204/05-44 z 15. februára 2006), návrhu sťažovateľa v tejto časti sťažnosti nebolo možné vyhovieť. Navyše podľa zistených informácií bol sťažovateľ 31. marca 2006 z väzby prepustený, a preto neprichádza do úvahy vrátenie veci na ďalšie konanie najvyššiemu súdu. Je to tak preto, že o väzbe možno rozhodovať iba pro futuro, nie teda za dobu minulú.

Ústavný súd sa zaoberal tiež žiadosťou sťažovateľa o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 1 000 000 Sk. Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade neprichádza priznanie primeraného finančného zadosťučinenia do úvahy, a to jednak preto, že už samotné vyslovenie porušenia základného práva, resp. slobody predstavuje primeranú satisfakciu pre sťažovateľa, ako aj preto, že právny názor najvyššieho súdu zodpovedal jeho doterajšej judikatúre, hoci táto nebola v súlade s judikatúrou ESLP. Ide preto o nový prístup k veci z hľadiska všeobecných súdov.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátom JUDr. Ing. K. K. v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd ich vyčíslil sumou 5 302 Sk spolu za dva úkony právnej služby podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky, ktorá v prvom polroku 2004 bola 15 008 Sk), t. j. 2-krát po 2 501 Sk a 2-krát po 150 Sk za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné, pretože išlo o úkony urobené v roku 2005.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. marca 2007